

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Cap. XV. Alia quaedam Missarum genera. Missarum de Tempore & de Sanctis ratio & antiquitas. Quae sint Missae votivae. Sacrificium pro defunctis ex Apostolica traditione offerri. De Missa ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

Romanæ Ecclesiæ tunc morem fuisse, ut una tantum Missa diceretur, quod procul à vero distat, nec fas est suspicari, virum sanctum aut scienter mendacium scripsisse, aut Ecclesiæ Romanæ usum, qui tunc vigeat, ignorasse. At ego admittam epistola tanquam vera, & legitima, sumptam ex ea objectionem nullo negotio dilui posse existimo, si dixerimus, Seraphicum Patrem, qua humilitate à Sacerdotii susceptione ipse abstinuit, eadem hortari suos ne quotidie celebrent. Quod verò ait *secundum formam Romanæ Ecclesiæ*, de ritu servando in ipsa celebratione exponi & intelligi debet; neque trahendum ad unicam celebrationem, ac si ea tunc foret Romanæ Ecclesiæ institutio: Optimè enim noverat plures in die fieri oblationes; sed sicut in regula præcepit, ut fratres officium recitarent secundum morem Romanæ Ecclesiæ; ita hic monet, ut secundum formam ejusdem Ecclesiæ agantur Missæ: tum humilitatis causa, & ne Sacerdotes ex frequenti celebratione tepidiores fierent, hortatur, ut unica oblatione, cui omnes interessent, contenti, reliquis abstinere. Quia verò sciebat, id contra usum communiter receptum esse, sola exhortatione usus est, non præcepto. Scio quidem, Cartusianos, & alios quosdam Monachos unam tantum Missam, ad quam omnes conveniebant, solis diebus Dominicis & solemnioribus antiquitus egisse, ut ostendam Capite XVIII. sed in Romana Ecclesia nunquam legi hunc usum fuisse. Si autem hæc solutio non placeat, respondendum erit, singularem unius quantumvis Sancti assertionem, seu opinionem non tanti esse, ut justè possit aliis innumerabilibus & omni exceptione majoribus, qui pro usu privatæ Missæ testimonium perhibent, anteponi, eorumque vim ac auctoritatem infringere ac superare.

CAPUT XV.

Alia quedam Missarum genera. Missarum de Tempore & de Sanctis ratio & antiquitas. Quæ sint Missæ votivæ. Sacrificium pro defunctis ex Apostolica traditione offerri. De Missa Præsanctificatorum. Addita quadam de ea quam siccam vocant. Refertur quorundam abusus, qui plures Missas in unam congregabant.

I. **S**ic stabilita tam publicæ quàm privatæ Missæ vera notione & antiquitate, ad alia

earum genera explicanda procedendum est. Primò autem occurrunt, quæ de Tempore dictæ sunt: sicut enim annus solaris quatuor temporum successione dilabitur, hiemis scilicet, veris, æstatis, & autumnii; ita annus ecclesiasticus suas habet temporum varietates, in quibus vitæ, passionis, & doctrinæ Christi mysteria, fideique nostræ sacramenta recoluntur. Anni verò solaris cum Ecclesiastico Analogiam diffuse explicat lib. 6. *sui Rationalis* Guil. Durandus, ubi docet, hiemem representari à Septuagesima usque ad Pascha, ver ab Adventu usque ad Septuagesimam, æstatem à Paschæ usque ad octavam Pentecostes, & ab hac usque ad primam Dominicam Adventus autumnum. Quædam autem officia propria Missarum his temporibus assignata fuisse, vel ab Apostolis, vel ab eorum successoribus, quæ ideo de tempore nuncupantur, antiqua traditio est. Festa siquidem Nativitatis, Epiphaniæ, Resurrectionis, & Ascensionis Christi, ac Pentecostes, & jejunia Paschæ solemnitate antecedentia, atque his diebus Synaxes Apostolica institutione cœpisse, testes sunt Constitutiones Apostolicæ, Tertullianus lib. de jejunii, Theophilus Alexandrinus in Epistolis Paschalibus, Irenæus apud Eusebium lib. 5. historiarum: & in his convenerunt omnes Ecclesiæ; licet de die, quo Nativitas Domini, ejusque Apparitio, ac Resurrectio coli deberent, lites olim accuratæ motæ sint. De tempore Adventus ante Nativitatem mentio fit in Concilio Turtonensi II. cap. 17. & in Marisconensi I. cap. 9. quæ ante Gregorium Magnum acta sunt. Officia verò & Liturgiæ tum his diebus, tum singulis Dominicis, certisque feriis per annum agenda, extant in antiquissimis sacramentorum libris sanctorum Pontificum Gelasii & Gregorii, & in Lektionario sancti Hieronymi, atque in Ordine Romano.

II. Aliæ Missæ sunt, quæ in honorem Sanctorum agi solent, cum illorum memoria annuâ solemnitate recolitur. Audiendus de his Cyprianus epist. 34. *Sacrificia pro eis, pro eorum scilicet honore, semper offerimus, quoties Martyrum passiones, & dies anniversariâ commemoratione celebramus.* Et epist. 37. ad Clerum suum, diligenter annotati mandat dies, quibus Martyres excedunt, ac sibi significari; ut, inquit, *celebrentur hic à nobis oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum*: quo testimonio nullum præstantius. Ad idem respexit Cypriani Magister Tertullianus, cum libro de corona militis cap. 3. ait,

ait, oblationes pro nataliis annua die facimus; quem locum malè detorquet Rhenanus ad cuiusque diem natalem more Ethnicorum, quod valde alienum est à spiritu Christianorum illius ævi, & à severitate Tertulliani. Confirmant eiusdem ritus antiquitatem Ecclesiæ Smyrnenfis Fideles in epistola, qua Polycarpi martyrium describunt apud Eusebium *lib. 4. hist. Eccl. cap. 15.* ejusque ossa se collegisse ajunt, & in loco decenti condidisse; & in eodem loco natalem ipsius hilari conventu, qui sine sacrificio non erat, quotannis celebraturos. Subscribit Augustinus *lib. 8. De Civ. Dei cap. 27.* ubi docet, non sanctis Martyribus, sed Deo sacrificium offerri, cum Sacerdotes in honorem ipsorum sacrum faciunt.

„ Quis, inquit, audivit aliquando stantem Sacerdotem ad altare, etiam super sanctum corpus Martyris ad Dei honorem cultumque constructum, dicere in precibus: offero tibi sacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane, cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, & Martyres fecit? Idem fuit profequitur *lib. 20.* contra Faustum Manichæum hæc inter cætera scribens: „ Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum confocietur, atque orationibus adjuvetur: ita tamen ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum sacrificemus, quamvis in memorias Martyrum constitutum altaria. Quis enim Antistitem in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit, apud memorias eorum, quos coronavit. Porro citati Patres de solis Martyribus loquuntur, quia Confessorum festiuitates seriùs in Ecclesia receptæ sunt; & in Frontonis Calendario ante nongentos annos scripto non nisi quatuor adscripti sunt, Martinus scilicet Turonensis, Gregorius Magnus, Leo Papa, & Sylvester. Cum autem Martinus obierit anno Domini 402. ut Baronius computat, Temporis notam habemus, quo festa sanctorum Confessorum celebrari cœperunt, nam ipsi primùm hic honor delatus fuit, in cuius postea memoriam S. Benedictus in monte Cassino Oratorium construxit.

III. Sunt & Missæ, quæ pro aliqua speciali causa aut necessitate seu publica seu privata interdum celebrantur, quæ Votivæ dicuntur.

Ad has spectant Missæ quam scribit Augustinus *lib. 22. de Civit. Dei cap. 8.* actam in domo privata, ut liberaretur à spirituum vexatione: Missa quam Prosper *lib. de Prædict. dimidii temporis cap. 9.* narrat celebratam in gratiarum actionem ob puellæ à diabolo obsessæ liberationem: Missa pro Catechumenis Feriâ quartâ post quartam Dominicam Quadragesimæ, cuius mentionem faciunt Amalarius *lib. 1. cap. 8.* & ordo Romanus: Missa ad prohibendum ab idolis, quæ olim Kalendis Januarii fieri solebat, de qua Menardus in notis ad librum sacramentorum pag. 33. Quotquot denique pro aliqua, ut dixi, necessitate, vel in B. Virginis, sive Sanctorum venerationem extra solemnes eorum festiuitates, & antiquitus agebantur, & nunc quoque aguntur, inter votivas computandæ sunt. Orabat autem & offerebat vetus Ecclesia non solum pro omnibus in ea viventibus, sed etiam pro infidelibus, ut eos Dominus ad fidem converteret, & pacem illis ac prosperitatem largiretur. Notissimum est illud Tertulliani ad Scapulam, *Christianus nullius est hostis, nedum Imperatoris, quem sciens à Deo suo constitui, necesse est ut ipsum diligat, & revereatur, & honoret, & saluum velit cum toto Romano imperio. Itaque & sacrificamus pro salute Imperatoris.* Et ante ipsam Apostolus *ep. 1. ad Timoth. cap. 2.* præcepit fieri obsecrationes pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt: & tamen Reges tunc Deum non colebant, ut Chrysostomus *hom. 6. in hanc epistolam* notat, sed in infidelitate multis postea temporibus persistenterant. In libro sacramentorum Reginæ Suecorum ante annos nongentos scripto plures leguntur Missæ votivæ, quarum refero inscriptiones. Pro salute Fidelium vivorum, pro iter agentibus, in tribulatione, in natali Presbyteri qualiter sibi Missas agat, tempore mortalitatis, pro mortalitate animalium, pro sterilitate, ad postulandam pluviam, ad postcendam serenitatem, post tempestatem & fulgura, pro his qui Agapen faciunt, Missa in Monasterio, sive pro Monachis; in natali genuino, in die scilicet anniversaria, qua quis natus est; pro sterilitate mulierum, in benedictione viduæ quæ castitatem professa sit, in consecratione virginis, tempore belli, pro Regibus, contra Judices malè agentes, in contentione, contra obloquentes, pro irreligiosis, ut convertantur, pro infirmo, pro reddita sanitate, pro domus seu familiæ incolumitate. Cornelius Schultingius *Tomo 3. Biblioth. Eccl. Part. 1.* Missas votivas

votivas pro variis necessitatibus, & pro diversis hominum statibus centum & quindecim ex diversarum ecclesiarum Missalibus collegit. Alias item habet P. 2.

IV. Apostolica quoque traditio est, sacrificium pro defunctis offerre. Tertullianus de cor. mil. c. 3. *Oblationes pro defunctis annua die faciuntur.* Idem lib. de exhort. Castitatis cap. 11. loquens de uxore defuncta, *pro eius*, inquit, *spiritu postulas, pro qua oblationes annuas reddis.* Et de monogamia cap. 10. *Offert annuis diebus dormitionis eius.* Cyprianus epist. 66. ad Furnitanos, „Episcopi, aut, antecessores nostri, consueverunt, nequis frater excedens ad tutelam, vel curam clericum nominaret, ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur; neque enim apud altare Dei meretur nominari, in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & Ministros voluit avocare. Epiphanius *her.* 75. inter errores Aëcii hunc panes enumerat, quod negaret, offerendum esse sacrificium pro defunctis. Chrysostomus hom. 69. ad Populum Antiochenum, *Non temere, inquit, ab Apostolis hæc sancta fuerunt, ut in tremendis mysteriis defunctorum agatur commemoratio.* Isidorus lib. de Officiis Eccl. cap. 18. „Sacrificium pro defunctorum fidelium requie offerri, vel pro eis orari, quia per totum hoc orbem custoditur, credimus quod ab ipsis Apostolis traditum sit. Augustinus tum alibi sæpe, tum præcipue in libro de cura pro mortuis gerenda eidem veritati suffragatur. Ritus verò pro defunctis offerendi magnificè, ut solet, describit Dionysius in ecclesiastica hierarchia: & Damascenus Orat. pro mortuis, Apostolicum hoc esse institutum sanctorum Patrum testimonio ostendit. Sed pluribus testibus opus non est, nam in hunc morem tota conspirat antiquitas. Nec Fideles dumtaxat, sed etiam Ethnicos sacrificii quodam genere Defunctos coluisse docet Scævola lib. 34. digestorum tit. 1. de alim. vel cib. legat. lib. 18. §. ult. „Cibaria & vestiaria per fideicommissum restator dederat, & ita adjecerat; quos liberos meos, ubi corpus meum positum fuerit, ibi eos morari jubeo, ut per absentiam filiarum mearum ad sarcophagum meum memoriam meam quotannis celebrent. Ad quam legem notat Gothofredus, ea sacra anniversaria fuisse.

V. Est denique Missa Præsanctificatorum, quæ tamen æquivocè dicitur Missa, cum careat consecratione corporis & sanguinis Jesu Christi.

De ea scripsit Leo Allatius eruditissimam & omnibus numeris absolutam dissertationem ad Bartoldam Nihustum editam in fine operis de Ecclesiæ occidentalis atque orientalis perpetua confessione, in qua curiosus lector, quicquid ad eam pertinet, reperiet. Basilio & Chrysostomo antiquior est, ejusque origo ad Synodum saltem Laodicenam referri debet, quam Baronius anno 314. Nicænam antecessisse ostendit. Sancitum enim in ea fuit can. 49. *non oportere in Quadragesima panem offerre, nisi Sabbato & Dominicis tantum.* Quibus diebus fiat, ostendit can. 52. Concilii Trullani. *In omnibus, inquit, sanctæ Quadragesime jejunii diebus, præterquam Sabbato & Dominica, & sancto Annuntiationis die, fiat sacrum Præsanctificatorum ministerium.* Hunc morem adhuc servat. Orientalis Ecclesia, Occidentalis autem eo numquam utitur, aut usa est nisi feriâ sextâ majoris hebdomadæ. Ritus ejus apud Græcos hic est. Die Dominica præter illius diei oblationem quinque alios panes consecrant pro totidem sequentibus feriis usque ad Sabbatum. Tum singulis diebus sub vesperam conveniunt in Ecclesia, & in ipso vespertinarum precum officio Sacramentum antea consecratum proponunt & sumunt, præmissis psalmis gradualibus, & recitatis quibusdam canticis, lectionibus, & orationibus, quæ legi possunt in Euchologio cum notis Goar pag. 187. & sequentibus. Et quia panem antea consecratum, & sanctificatum sumunt, vocant hoc officium Præsanctificatorum, sive ante consecratorum; quo in sola Quadragesima, non in aliis jejuniis utuntur, quia, ut ait Theodorus Balsamon in notis ad prædictum canonem Trullanum, hoc jejuniæ præcipuum est, magisque solemne, & à Domino institutum.

VI. Confundunt nonnulli cum Præsanctificatorum Missam quam *ficcam* sive *nauticam* vocant; sed turpiter hallucinantur: nam Missa Præsanctificatorum legitimâ auctoritate instituta est, & verè in ea Christi corpus adest & sumitur, licet antea consecratum. At Missa *ficca* ab indifferetia & privata quorundam devotione duxit originem, cui nimium indulgentes fuerunt Sacerdotes. Larva est & simulatio quædam veræ Missæ, *ficca* proculdubio & jejuna, utpotè carens non solum consecratione, sed etiam sumptione corporis Christi, similis cœnæ lignæ & lapideæ, quam Lampridius & alii referunt sæpe convivis suis Heliogabalum exhibuisse. Invaluit tamen adeò, ut aliquando viris sanctis & doctis non displi-

displiquerit. Guillelmus de Nangiaco Monachus in libro gestorum S. Ludovici narrat Religiosissimum Regem, cum è transmarinis partibus rediret in Galliam, corpus Christi in navi decentissimè collocari, atque ibi officia divina & Missam excepto Canone quotidie celebrari fecisse. Eandem commendat Genebrardus *lib. de Liturgia Apostolica cap. 30.* pro his qui mane integræ Missæ interesse non possunt, pro navigantibus, pro infirmis, & quando defuncti post meridiem sepeliendi sunt; pro qua re in usu fuisse suis temporibus testatur, seque Taurini anno 1587. in exequiis viri nobilis, qui vespere sepeliabatur, hujusmodi Missæ cum Diacono & Subdiacono cantatè interfuisse. Modum eam celebrandi sic describit Durandus in *Rationali lib. 4. cap. 1.* Sacerdos, si ex devotione non ex superstitione velit totum officium Missæ sine sacrificio dicere, accipiat omnes vestes sacerdotales, & Missam suo ordine celebret usque ad finem offerendæ, dimittens Secreta quæ ad sacrificium pertinent. Præfationem verò dicere potest, licet in eadem videantur Angeli invocari ad consecrationem corporis & sanguinis Christi. De canone verò nihil dicat, sed orationem Dominicam non prætermittat, & quæ ibi sequuntur sub silentio dicenda, non dicat: calicem vel hostiam non habeat, nec de his quæ super calicem seu Eucharistiam dicuntur vel fiunt, aliquid dicat vel faciat. Postest etiam dicere: *Pax Domini sit semper vobiscum:* & exinde Missæ officium suo ordine peragat. Melius est tamen aliâ omittere. Hæc autem Missa nautica dicitur, ut ait Durandus *lib. 2. de Ritibus Ecclesiæ cap. 4.* ex libro Sacerdotali, quia in mari & fluminibus celebrari solebat, in quibus propter motum & agitationem fluctuum vix potest sacrificium offerri sine periculo effusionis. Declamant acriter adversus eam Guil. Etkius *orat. 13. Theologica,* & Laur. Laudmeter *lib. 2. de veteri Clerico & Monacho cap. 84.* qui ambo existimant, paulò ante Guidonem de monte Roherii cepisse, à quo laudatur & approbatur *tract. 4. cap. 7. Manipuli Curatorum,* quem scripsit anno 1333. sederant; quia, ut vidimus, jam in usu erat vivente S. Ludovico Rege, qui obiit anno 1270. eamque describit Durandus, qui eodem tempore vixit, & Petrus Cantor, qui floruit anno 1200. ejusdem meminit in Verbo abbreviato *cap. 29.* ubi ait Missam sicam esse sine gratia & humore confectionis Eucharistiæ, & nihil Fidelibus prodesse. Nunc

providà Episcoporum curâ ubique gentium, ut puto, obliterata & abrogata est.

VII. Caterùm præter Missam sicam irreperat & alius detestabilis abusus, quem Petrus Cantor loco citato acerrimè perstringit. Solebant enim eo tempore nonnulli Sacerdotes plures Missas in unum congerere, celebrantes Missam diei, vel aliam præcipuam suo ordine usque ad offertorium; tum aliam incipientes usque ad eundem locum, deinde tertiam & quartam eodem modo. Postea tot secretas orationes dicebant, quot Missas inceperant: demum sub uno canone sacrum perficiebant totidem additis in fine Collectis, quot initio recitaverant. Originem hujus abusus adscribit Petrus Sacerdotum cupiditati, qui cum illicitum esse scirent pluries in die celebrare, has plurium Missarum infirmitates invenerunt, ut devotioni multorum petentium pro se offerri sacrificium unica celebratione satisfaciendes, plura pro uno sacrificio stipendia acciperent. Has autem Missas barbaro vocabulo *Bisfaciatas & trifaciatas* nuncupat, quia duplicem vel triplicem habebant faciem: quas veluti monstruosas & contrarias institutioni & consuetudini Ecclesiæ improbat, & detestatur.

CAPUT XVI.

Duplex Missa; Catechumenorum & Fidelium. Utriusque ratio & origo. Missa Catechumenorum quinam adessent. Veteris Ecclesiæ erga Catechumenos disciplina. Altum de mysteriis silentium illis presentibus. Quot fuerint eorum classes. De tempore Catechesi constituto. Expulsio eorum ab Ecclesia quo saculo deserit. Expulsi cum illis etiam Penitentes, & Energumeni.

I. Vigente in Ecclesia severiori disciplina, anxie admodum & sollicitè cavebant antiqui Patres, ne ulla sibi esset cum impiis, profanis, & impuris hominibus communicatio, quos non solum à mysteriorum participatione, sed ab ipso etiam aspectu arceri solebant. Ideò cancellis & velis Ecclesiarum sanctuaria undique clausa erant, ne quispiam in ea aut nondum Christianâ fide imbutus, aut aliqua sorde pollutus intro-